

KWALIFIKACJE UPRAWNIAJĄCE W POLSCE DO WYKONYWANIA ZAWODU REGULOWANEGO PRACOWNIKA SOCJALNEGO

Kwalifikacje wskazane:

- ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 1507, z późn. zm.) oraz
- ustawą z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 48, poz. 320).

Omówienie regulacji prawnych:

- 1) obowiązujących począwszy od dnia 1 stycznia 2014 r. do nadal - ostatnia nowelizacja przepisów dotyczących uprawnień do wykonywania zawodu pracownika socjalnego została ogłoszona w Dzienniku Ustaw z 2010 r. Nr 40, poz. 229) oraz
- 2) wszystkich obowiązujących przepisów ustawy o pomocy społecznej dotyczących zachowania praw nabytych odnoszących się do wykonywania zawodu pracownika socjalnego.

Począwszy od dnia 1 stycznia 2014 r. kwalifikacje do wykonywania zawodu pracownika socjalnego można uzyskać podejmując naukę:

- 1) na studiach wyższych: pierwszego stopnia (licencjackich) o kierunku praca socjalna **lub**
- 2) na studiach wyższych drugiego stopnia (uzupełniających magisterskich) o kierunku praca socjalna **lub**
- 3) w pomaturalnym kolegium pracowników służb społecznych kształcącym w zawodzie pracownik socjalny.

Przepisy:

Art. 116 ust. 1 pkt 1 i pkt 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 1507, z późn. zm.)

"1. Pracownikiem socjalnym może być osoba, która spełnia co najmniej jeden z niżej wymienionych warunków:

- 1) *posiada dyplom ukończenia kolegium pracowników służb społecznych** (ust. 1 pkt 1);
* trzyletnie kolegium pracowników służb społecznych, po ukończeniu którego absolwenci otrzymują dyplom – tytuł zawodowy pracownika socjalnego
lub
- 2) *ukończyła studia wyższe na kierunku praca socjalna*** (ust. 1 pkt 2)”.
** tj. studia wyższe pierwszego stopnia (licencjackie) o kierunku praca socjalna
albo
studia wyższe drugiego stopnia (uzupełniające magisterskie) o kierunku praca socjalna

Ukończenie studiów wyższych pierwszego albo drugiego stopnia o kierunku praca socjalna - bez względu na zrealizowaną podczas studiów specjalność - uprawnia bezterminowo do wykonywania zawodu pracownika socjalnego na podstawie ww. przepisu art. 116 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

**ZACHOWANIE PRAW NABYTYCH W ZAKRESIE UPRAWNIEN
DO WYKONYWANIA ZAWODU PRACOWNIKA SOCJALNEGO
NA PODSTAWIE INNYCH ANIŻELI OMÓWIONE POWYŻEJ PRZEPISÓW
USTAWY O POMOCY SPOŁECZNEJ**

**Art. 116 ust. 1 pkt 3 i ust. 1a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej
(tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 1507, z późn. zm.)**

Art. 116 ust. 1. pkt 3 i ust. 1a

„Pracownikiem socjalnym może być osoba, która do dnia 31 grudnia 2013 r. ukończyła studia wyższe o specjalności przygotowującej do zawodu pracownika socjalnego na jednym z kierunków:*

- a) pedagogika,*
- b) pedagogika specjalna,*
- c) politologia,*
- d) polityka społeczna,*
- e) psychologia,*
- f) socjologia,*
- g) nauki o rodzinie.”*

*** UWAGA: TREŚĆ PRZEPISU art. 116 ust. 1 pkt 3 należy czytać łącznie z treścią przepisu art. 116 ust. 1a.**

Przepis art. 116 ust. 1 pkt 3 dotyczy wyłącznie studentów, którzy rozpoczęli realizację wskazanej wyżej specjalności począwszy od dnia 01 października 2008 r., a dyplom ukończenia studiów uzyskali w nieprzekraczalnym terminie do dnia 31 grudnia 2013 r. Szczegółowe omówienie poniżej:

**Art. 116 ust. 1a ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej
(tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 1507, z późn. zm.)**

„1a. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw szkolnictwa wyższego określi, w drodze rozporządzenia, wymagane umiejętności, wykaz przedmiotów, minimalny wymiar zajęć dydaktycznych

oraz zakres i wymiar praktyk zawodowych dla specjalności przygotowującej do zawodu pracownika socjalnego, realizowanej w szkołach wyższych na kierunkach wymienionych w ust. 1, kierując się koniecznością odpowiedniego przygotowania absolwentów do wykonywania zawodu pracownika socjalnego.”

Powołany wyżej przepis art. 116 ust. 1a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej stanowi upoważnienie do wydania rozporządzenia. Upoważnienie to ma charakter obligatoryjny, więc przepis art. 116 ust. 1 pkt 3 ustawy nie może być stosowany niezależnie od aktu wykonawczego. Przepis art. 116 ust. 1a ustawy wprost odsyła do kierunków studiów wymienionych w ust. 1, stąd też nie ma wątpliwości, że rozporządzenie wydane na podstawie ust. 1a wykonuje właśnie treść przepisu ust. 1 pkt 3.

Specjalność przygotowująca do zawodu pracownika socjalnego została wprowadzona **począwszy od roku akademickiego 2008/2009**, zgodnie z wydanym w porozumieniu z Ministrem Nauki i Szkolnictwa Wyższego na podstawie art. 116 ust. 1a **rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 stycznia 2008 r. w sprawie specjalności przygotowującej do zawodu pracownika socjalnego realizowanej w szkołach wyższych (Dz. U. z 2008 r. Nr 27, poz. 158)**. Rozporządzenie określa wykaz godzin przedmiotów oraz praktyk zawodowych, niezbędnych do zaliczenia w celu uznania kwalifikacji do zatrudnienia na stanowisku pracownika socjalnego (wykaz podany poniżej).

Warunkiem uznania uprawnień do wykonywania zawodu pracownika socjalnego uzyskanych na podstawie przepisów art. 116 ust. 1 pkt 3 i ust. 1a - jest zrealizowanie w toku nauki wymaganej liczby 330 godzin przedmiotów oraz odbycie 240 godzin praktyk zawodowych w zakresie wskazanym rozporządzeniem.

Treść załącznika do **rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 stycznia 2008 r. w sprawie specjalności przygotowującej do zawodu pracownika socjalnego realizowanej w szkołach wyższych (Dz. U. z 2008 r. Nr 27, poz. 158 – data wejścia rozporządzenia w życie – 1 października 2008 r.)** określiła szczegółowo wykaz obowiązkowych godzin przedmiotów oraz praktyk zawodowych do realizacji podczas specjalności przygotowującej do zawodu pracownika socjalnego:

	godzin zajęć
1. Aksjologia pracy socjalnej	15
2. Komunikacja interpersonalna w pracy socjalnej	15
3. Podstawy wiedzy o rozwoju biopsychicznym człowieka w cyklu życia	30
4. Elementy teorii organizacji i zarządzania	20
5. Struktura i organizacja pomocy społecznej	15
6. System prawny pomocy społecznej w Polsce – pomoc świadczona obywatelom polskim oraz cudzoziemcom	15
7. Prawo rodzinne i opiekuńcze w Polsce, system świadczeń rodzinnych i postępowanie wobec dłużników alimentacyjnych	15
8. Teoretyczne podstawy pracy socjalnej	25
9. Metodyka pracy socjalnej	60
10. Projekt socjalny	30

11. Promocja zatrudnienia, instytucje rynku pracy i zatrudnienie socjalne - organizacja i podstawy prawne	15
12. Działalność pożytku publicznego i wolontariat - podstawy prawne i charakterystyka socjologiczna	15
13. Wspieranie zatrudnienia oraz rehabilitacja osób niepełnosprawnych - organizacja i podstawy prawne	15
14. Organizowanie społeczności lokalnej oraz zasady funkcjonowania samorządu terytorialnego	15
15. Superwizja pracy socjalnej	30
Razem	330 godzin

Zakres praktyk zawodowych (240 godzin):

- 1) zapoznanie się ze specyfiką funkcjonowania jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz instytucji i organizacji zajmujących się pomocą i pracą socjalną na rzecz osób i rodzin wymagających wsparcia, w tym:
 - a) strukturą i organizacją placówek, w których student odbywa praktyki,
 - b) rodzajem świadczonych usług,
 - c) specyfiką osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej pod względem demograficzno-ekonomicznym oraz psychologiczno-społecznym,
 - d) potrzebami osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej,
 - e) stopniem zaspokojenia przez placówki i poza nimi potrzeb osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej;
- 2) aktywne uczestnictwo w działaniach podejmowanych w placówkach, na podstawie umów zawartych z przedstawicielami placówek;
- 3) nawiązanie kontaktów z osobami i rodzinami korzystającymi z pomocy społecznej świadczonej przez placówki;
- 4) współdziałanie w rozpoznawaniu, zaspokajaniu oraz uaktywnianiu potrzeb indywidualnych i społecznych osób i rodzin wymagających wsparcia;
- 5) zebranie materiałów umożliwiających opracowanie i realizację projektów socjalnych.

Każda uczelnia zainteresowana przedmiotowym kształceniem pracowników socjalnych miała prawo określić nazwę takiej specjalności we własnym zakresie, natomiast **absolwent był zobowiązany uzyskać stosowny dyplom ukończenia studiów najpóźniej do dnia 31 grudnia 2013 r.**

W celu potwierdzenia zrealizowania minimum programowego podczas odbytego cyklu studiów, niezależnie od formy kształcenia - dziennej, zaocznej czy wieczorowej studiów wyższych o specjalności przygotowującej do zawodu pracownika socjalnego, **wszystkie wskazane w rozporządzeniu przedmioty, praktyki zawodowe oraz liczby godzin przeznaczonych na ich realizację powinny być uwidocznione w indeksie/suplemencie odnoszącego się do konkretnego dyplomu ukończenia studiów wyższych**

(pierwszego stopnia/licencjackich/ lub drugiego stopnia/uzupełniających studiów magisterskich lub jednolitych studiów magisterskich).

O ile, w ramach specjalności wybranej przez studenta na jednym z kierunków wskazanych w ustawie o pomocy społecznej (określenie nazwy specjalności jak zaznaczono powyżej należało do wyłącznej kompetencji uczelni), zostało **zrealizowane minimum programowe przedmiotów i praktyk w liczbie godzin wskazanych ww. rozporządzeniem**, to po ukończeniu nauki i otrzymaniu dyplomu student **uzyskał dodatkowe uprawnienia**, tj. prawo do wykonywania zawodu pracownika socjalnego na podstawie przepisu art. 116 ust. 1 pkt 3 i ust. 1a ustawy o pomocy społecznej.

Należy zaznaczyć, że w treści *rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 stycznia 2008 roku w sprawie specjalności przygotowującej do zawodu pracownika socjalnego realizowanej w szkołach wyższych (Dz. U. z 2008 r. Nr 27, poz. 158)* **nie wskazano możliwości zwolnienia z odbycia praktyk zawodowych**. Tym samym każdy student realizujący kształcenie w ramach specjalności przygotowującej do zawodu pracownika socjalnego był zobowiązany **w ramach jednego cyklu studiów** (licencjackich lub magisterskich) do realizacji całości minimum programowego – zarówno 330 godzin przedmiotów, jak i 240 godzin praktyk wskazanych w *rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 stycznia 2008 r. w sprawie specjalności przygotowującej do zawodu pracownika socjalnego realizowanej w szkołach wyższych*.

Udokumentowanie zrealizowania przez absolwenta wymaganych przepisami ww. rozporządzenia **330 godzin przedmiotów (zgodnie z wykazem przedmiotów i godzin przeznaczonych na ich realizację)** oraz **240 godzin praktyk zawodowych**, uwidocznionych w treści indeksu/ suplementu do dyplomu ukończenia studiów **jest dla pracodawców podstawą potwierdzenia kwalifikacji do wykonywania zawodu pracownika socjalnego w oparciu o przepis art. 116 ust. 1 pkt 3 i ust. 1a ustawy o pomocy społecznej**. Niezrealizowanie podczas jednego cyklu ww. studiów całości minimum programowego określonego rozporządzeniem, skutkuje brakiem nabycia **dodatkowych uprawnień** przez studenta, to jest prawa do zatrudnienia na stanowisku pracownika socjalnego na podstawie przepisów art. 116 ust. 1 pkt 3 i ust. 1a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Przepisy rozporządzenia wydanego na podstawie przepisów art. 116 ust. 1 pkt 3 i ust. 1a miały charakter przepisów przejściowych ponieważ odnoszą się do studentów, którzy dyplom ukończenia studiów na podstawie rzeczonych przepisów uzyskali w nieprzekraczalnym terminie do dnia 31 grudnia 2013 r.

Absolwenci ww. studiów, którzy zrealizowali rzeczzone minimum programowe i nabyli uprawnienia do wykonywania zawodu pracownika socjalnego na podstawie przepisów art. 116 ust. 1 pkt 3 i ust. 1a ustawy, niezależnie od stażu pracy w zawodzie, zmiany miejsc zatrudnienia, przerw w zatrudnieniu, a nawet braku stażu pracy w zawodzie, na podstawie obecnie obowiązujących przepisów ustawy o pomocy społecznej posiadają **nieograniczone terminem prawo** do wykonywania zawodu pracownika socjalnego, podejmowania zatrudnienia na tym stanowisku oraz awansu zawodowego.

Przepisy art. 5 ust. 1, 2 i 3 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 48 poz. 320)

Art. 5 ust. 1

„1. Osoby, które przed dniem 1 stycznia 2007 r. otrzymały dyplom wyższej szkoły zawodowej o specjalności praca socjalna, mogą wykonywać zawód pracownika socjalnego.”

Przepis dotyczy osób, które **przed 2007 r.** ukończyły wyższą szkołę zawodową prowadzącą kształcenie o specjalności „praca socjalna”. Absolwent takiej szkoły posiada **dyplom, którego treść nie wskazuje nazwy kierunku studiów, a jedynie ukończenie specjalności „praca socjalna”**.

Wyższe Szkoły Zawodowe, o których mowa w przepisie art. 5 ust. 1 działały w latach 1997-2005 na podstawie przepisów odrębnej ustawy z dnia 26 czerwca 1997 r. o wyższych szkołach zawodowych (Dz. U. Nr 96, poz. 590, z późn. zm.). Ustawa ta utraciła moc na podstawie przepisu art. 276 pkt 3 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz.1669).

Na podstawie art. 5 ust. 1 powołanej wyżej ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej, jedynie absolwent wyższej szkoły zawodowej, **który przed dniem 1 stycznia 2007 roku** uzyskał dyplom ukończenia studiów o specjalności *praca socjalna* (kierunek studiów nie jest w tym przypadku wskazany w treści dyplomu), zachowuje **bezterminowo**, na zasadach praw nabytych, prawo do wykonywania zawodu pracownika socjalnego.

Niezależnie od stażu pracy w zawodzie, zmiany miejsc zatrudnienia, przerw w zatrudnieniu, a nawet braku stażu pracy w zawodzie, na podstawie obecnie obowiązujących przepisów ustawy o pomocy społecznej absolwenci ww. studiów posiadają **nieograniczone terminem prawo** do wykonywania zawodu pracownika socjalnego, podejmowania zatrudnienia na tym stanowisku oraz awansu zawodowego.

W przypadku nabycia uprawnień na podstawie ww. przepisu ustawy, aby kontynuować lub podjąć zatrudnienie na stanowisku pracownika socjalnego absolwent przedmiotowych studiów nie jest ponadto zobowiązany spełnić dodatkowych warunków związanych z koniecznością uzupełnienia już posiadanego wykształcenia.

Art. 5 ust. 2

„Art. 5 ust. 2. Osoby, które do dnia 1 stycznia 2008 r. otrzymały dyplom uzyskania tytułu zawodowego w zawodzie pracownik socjalny, mogą wykonywać zawód pracownika socjalnego.”

Osoby, które **do dnia 1 stycznia 2008 r.** (we wszystkich poprzedzających ten rok latach) otrzymały dyplom potwierdzający uzyskanie kwalifikacji w zawodzie pracownik socjalny, mogą wykonywać zawód pracownika socjalnego. Oznacza to, że każdy z absolwentów szkoły policealnej (publicznej lub niepublicznej o uprawnieniach szkoły publicznej), posiadający **dyplom potwierdzający uzyskanie kwalifikacji w zawodzie pracownik socjalny**, zachowuje **bezterminowo** prawo do wykonywania zawodu pracownika socjalnego oraz zatrudnienia i awansowania na tym stanowisku, na zasadach praw nabytych.

Niezależnie od stażu pracy w zawodzie, zmiany miejsc zatrudnienia, przerw w zatrudnieniu, a nawet braku stażu pracy w zawodzie, na podstawie obecnie obowiązujących przepisów ustawy o pomocy społecznej ww. absolwenci szkół policealnych posiadają **nieograniczone terminem prawo** do wykonywania zawodu pracownika socjalnego, podejmowania zatrudnienia na tym stanowisku oraz awansu zawodowego.

W przypadku nabycia uprawnień na podstawie ww. przepisu ustawy, aby kontynuować podjąć zatrudnienie na stanowisku pracownika socjalnego posiadacz ww. dyplomu nie jest ponadto zobowiązany spełnić dodatkowych warunków związanych z koniecznością uzupełnienia już posiadanego wykształcenia.

Art. 5 ust. 3

„ 3. Osoby, które przed dniem 1 stycznia 2008 r. ukończyły lub kontynuowały studia wyższe o specjalności praca socjalna na jednym z kierunków: pedagogika, politologia, polityka społeczna, psychologia, socjologia lub nauki o rodzinie, po uzyskaniu dyplomu ukończenia tych studiów mogą wykonywać zawód pracownika socjalnego.”

Osoby, które w 2007 r. lub we wszystkich poprzedzających ten rok latach ukończyły studia wyższe (licencjackie lub magisterskie) **o specjalności praca socjalna** na wyżej wskazanych kierunkach studiów wyższych, z dniem uzyskania dyplomu ukończenia tych studiów nabyły **bezterminowo** prawo do wykonywania zawodu pracownika socjalnego oraz zatrudnienia na tym stanowisku, na zasadach praw nabytych. Także i osoby, które **przed dniem 1 stycznia 2008 r. dopiero były w trakcie realizacji specjalności praca socjalna** w ramach wskazanych wyżej kierunków studiów, z dniem uzyskania dyplomu ukończenia tych studiów na zasadach praw nabytych nabyły **bezterminowo** prawo do wykonywania zawodu pracownika socjalnego oraz zatrudnienia na tym stanowisku.

Niezależnie od stażu pracy w zawodzie, zmiany miejsc zatrudnienia, przerw w zatrudnieniu, a nawet braku stażu pracy w zawodzie, na podstawie obecnie obowiązujących przepisów ustawy o pomocy społecznej wszyscy ww. absolwenci wskazanych kierunków studiów o specjalności *praca socjalna* posiadają **nieograniczone terminem prawo** do wykonywania zawodu pracownika socjalnego, podejmowania zatrudnienia na tym stanowisku oraz awansu zawodowego.

W przypadku nabycia uprawnień na podstawie ww. przepisu ustawy, aby podjąć zatrudnienie na stanowisku pracownika socjalnego absolwent przedmiotowych studiów

nie jest ponadto zobowiązany spełnić dodatkowych warunków związanych z koniecznością uzupełnienia już posiadanego wykształcenia.

Z kolei należy wskazać, że ukończenie ww. studiów wyższych (licencjackich lub magisterskich) na kierunkach: *pedagogika, politologia, polityka społeczna, psychologia, socjologia lub nauki o rodzinie*, lecz o innej specjalności niż „praca socjalna” (przykładowo specjalności „pedagogika opiekuńczo-wychowawcza i praca socjalna”, „praca socjalna i terapia społeczna”, „praca socjalna i opiekuńczo-wychowawcza”, „pracownik socjalny”, „usługi socjalne”, „praca socjalna i resocjalizacja”, „polityka socjalna”, itp.) **nie jest równoważne** ze specjalnością wskazaną wprost w ustawie, a tym samym **nie uprawnia** do wykonywania zawodu pracownika socjalnego na podstawie przepisu art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 48, poz. 320).

Uprawnienia do wykonywania zawodu pracownika socjalnego na podstawie przepisu art. 5 ust. 3 - bez względu na ukończoną specjalność - nie dotyczą absolwentów kierunku studiów pedagogika specjalna, kierunku studiów administracja, kierunku studiów ekonomia jak i absolwentów innych, niewymienionych w ww. przepisie, kierunków studiów.

Przepisy art. 156 ust. 1, 1a, 3, 4 i 5 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 1507, z późn. zm.)

Art. 156 ust. 1

„1. Osoby, które przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy były zatrudnione na stanowisku pracownika socjalnego na podstawie dotychczasowych przepisów, zachowują uprawnienia do wykonywania zawodu.”

Dotyczy to osób zatrudnionych na stanowiskach pracowników socjalnych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, tj. przed dniem 1 maja 2004 roku i w latach poprzednich (przed 2004 r.) - **pod warunkiem, że osoby te były zatrudnione zgodnie z wcześniej obowiązującymi przepisami**, co oznacza **że posiadały one w okresie zatrudnienia na stanowisku pracownika socjalnego kwalifikacje wymagane wcześniejszymi przepisami**.

Przepis dotyczy zatem osób, zatrudnionych na stanowisku pracownika socjalnego zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o pomocy społecznej przed dniem 1 maja 2004 r. i we wcześniejszych latach :

- na podstawie umowy o pracę (zawartej także na czas określony), umowy zlecenia lub umowy o dzieło, od których to umów były odprowadzane składki na ubezpieczenie społeczne,

- niezależnie od okresu zatrudnienia, przerw w zatrudnieniu na tym stanowisku i zmiany pracodawcy,
- zatrudnionych na podstawie umowy o odbycie stażu na stanowisku pracownika socjalnego, jednak pod warunkiem że za okres stażu otrzymały **świadectwo pracy**.

Osoby te zachowują **bezterminowo** prawo do wykonywania zawodu pracownika socjalnego, na zasadach praw nabytych.

Niezależnie od stażu pracy w zawodzie, zmiany miejsc zatrudnienia i przerw w zatrudnieniu, na podstawie obecnie obowiązujących przepisów ustawy o pomocy społecznej absolwenci ww. studiów, **bez względu na ukończoną podczas studiów specjalność**, posiadają **nieograniczone terminem prawo** do wykonywania zawodu pracownika socjalnego, podejmowania zatrudnienia na tym stanowisku oraz awansu zawodowego.

W przypadku nabycia uprawnień na podstawie ww. przepisu ustawy, aby podjąć zatrudnienie na stanowisku pracownika socjalnego absolwent przedmiotowych studiów nie jest ponadto zobowiązany spełnić dodatkowych warunków związanych z koniecznością uzupełnienia już posiadanego wykształcenia.

Art. 156 ust. 1a

„1a. Osoby, które przed dniem 1 maja 2004 r. ukończyły studia wyższe na kierunkach: pedagogika, psychologia, politologia, politologia i nauki społeczne lub socjologia, mogą wykonywać zawód pracownika socjalnego.”

Na podstawie tego przepisu uprawnienia do wykonywania zawodu pracownika socjalnego posiadają osoby które przed dniem 1 maja 2004 r. oraz w latach poprzednich ukończyły studia wyższe (licencjackie lub magisterskie) na kierunkach: pedagogika, psychologia, politologia, politologia i nauki społeczne lub socjologia i z różnych powodów nie mogły podjąć pracy w zawodzie, a w momencie ukończenia studiów – **zgodnie z poprzednio obowiązującymi przepisami ustawy o pomocy społecznej** (tj. przepisami obowiązującymi **przed dniem 1 maja 2004 r.**) posiadałyby uprawnienia do zatrudnienia na stanowisku pracownika socjalnego.

Niezależnie od stażu pracy w zawodzie, zmiany miejsc zatrudnienia, przerw w zatrudnieniu, a nawet braku stażu pracy w zawodzie, na podstawie obecnie obowiązujących przepisów ustawy o pomocy społecznej absolwenci ww. studiów posiadają **nieograniczone terminem prawo** do wykonywania zawodu pracownika socjalnego, podejmowania zatrudnienia na tym stanowisku oraz awansu zawodowego. O prawie tych osób do zatrudnienia na stanowisku pracownika socjalnego decyduje w tym przypadku jedynie fakt ukończenia - przed dniem 1 maja 2004 r., tj. przed dniem wejścia w życie przepisów nowej ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej - studiów wyższych licencjackich lub magisterskich na jednym z kierunków: *pedagogika, psychologia, politologia, politologia i nauki społeczne lub socjologia*.

W przypadku nabycia uprawnień na podstawie ww. przepisu ustawy, aby podjąć zatrudnienie na stanowisku pracownika socjalnego absolwent przedmiotowych studiów nie jest ponadto zobowiązany spełnić dodatkowych warunków związanych z koniecznością uzupełnienia już posiadanego wykształcenia.

Art. 156 ust. 3

„ 3. Osoby, które w okresie 3,5 roku od dnia wejścia w życie ustawy ukończą studia wyższe magisterskie na kierunkach: pedagogika, psychologia, politologia lub socjologia, mogą wykonywać zawód pracownika socjalnego.”

Osoby, które w dniu wejścia w życie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, tj. **w dniu 1 maja 2004 r. kontynuowały studia magisterskie** na wyżej wymienionych kierunkach i ukończyły te studia **do dnia 31 października 2007 r. - bez względu na ukończoną podczas studiów specjalność** - mogą wykonywać zawód pracownika socjalnego.

Przepis dotyczy zatem osób, które:

- 1) **rozpoczęły ww. studia magisterskie przed wejściem w życie w dniu 1 maja 2004 r. przepisów nowej ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej oraz**
- 2) **kontynuowały te studia w dniu wejścia w życie w dniu 1 maja 2004 r. nowej ustawy i uzyskały dyplom ich ukończenia w nieprzekraczalnym terminie do dnia 31 października 2007 r.**

Osoby te począwszy od dnia uzyskania dyplomu zachowują **bezterminowo** prawo do wykonywania zawodu pracownika socjalnego, na zasadach praw nabytych.

Niezależnie od stażu pracy w zawodzie, zmiany miejsc zatrudnienia, przerw w zatrudnieniu, a nawet braku stażu pracy w zawodzie, na podstawie obecnie obowiązujących przepisów ustawy o pomocy społecznej absolwenci ww. **studiów rozpoczętych przed dniem 1 maja 2004 r., bez względu na ukończoną podczas studiów specjalność**, posiadają **nieograniczone terminem prawo** do wykonywania zawodu pracownika socjalnego, podejmowania zatrudnienia na tym stanowisku oraz awansu zawodowego.

W przypadku nabycia uprawnień na podstawie ww. przepisu ustawy, aby podjąć zatrudnienie na stanowisku pracownika socjalnego absolwent przedmiotowych studiów nie jest ponadto zobowiązany spełnić dodatkowych warunków związanych z koniecznością uzupełnienia już posiadanego wykształcenia.

Art. 156 ust. 3a

„ 3a. Osoby, które przed dniem 1 maja 2004 r. rozpoczęły studia wyższe licencjackie lub wyższe magisterskie na kierunkach: pedagogika, psychologia, politologia lub socjologia,

po uzyskaniu dyplomu ukończenia tych studiów mogą wykonywać zawód pracownika socjalnego.”

Przepis art. 156 ust. 3a umożliwia wykonywanie zawodu pracownika socjalnego wszystkim osobom, które przed dniem 1 maja 2004 r., tj. **przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, rozpoczęły lub kontynuowały** studia wyższe licencjackie lub magisterskie na jednym z kierunków uprawniających do wykonywania zawodu pracownika socjalnego przed wejściem w życie przepisów nowej ustawy: **pedagogika, psychologia, politologia lub socjologia**. Dotyczy to zatem osób, które w dniu wejścia w życie ustawy, tj. **w dniu 1 maja 2004 r.** kontynuowały już ww. studia licencjackie lub magisterskie, a następnie ukończyły te studia.

Przepis ten wszedł w życie z dniem 1 kwietnia 2007 r. (Dz.U.07.48.320). Począwszy od dnia 01 kwietnia 2007 r., **bez względu na ukończoną podczas studiów specjalność, wskazani powyżej absolwenci zachowują bezterminowo** prawo do wykonywania zawodu pracownika socjalnego, na zasadach praw nabytych. W przypadku tej grupy osób nie ma również znaczenia fakt, iż wcześniej nie pracowały na stanowisku pracownika socjalnego.

Niezależnie od stażu pracy w zawodzie, zmiany miejsc zatrudnienia, przerw w zatrudnieniu, a nawet braku stażu pracy w zawodzie, na podstawie obecnie obowiązujących przepisów ustawy o pomocy społecznej, absolwenci ww. studiów, **bez względu na ukończoną podczas studiów specjalność**, posiadają **nieograniczone terminem prawo** do wykonywania zawodu pracownika socjalnego, podejmowania zatrudnienia na tym stanowisku oraz awansu zawodowego.

W przypadku nabycia uprawnień na podstawie ww. przepisu ustawy, aby podjąć zatrudnienie na stanowisku pracownika socjalnego absolwent przedmiotowych studiów nie jest ponadto zobowiązany spełnić dodatkowych warunków związanych z koniecznością uzupełnienia już posiadanego wykształcenia.

Art. 156 ust. 4

„4. Osoby zatrudnione przed dniem wejścia w życie ustawy na stanowisku aspiranta pracy socjalnej, które w okresie 3,5 roku od dnia wejścia w życie ustawy ukończą studia wyższe na kierunkach: pedagogika, psychologia, politologia lub socjologia i uzyskają tytuł licencjata, mogą wykonywać zawód pracownika socjalnego.”

Osoby, które przed dniem wejścia w życie ww. ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, tj. **przed dniem 1 maja 2004 r. były zatrudnione na stanowisku aspiranta pracy socjalnej**, o ile:

- w dniu **1 maja 2004 r.** kontynuowały studia licencjackie na kierunkach wskazanych ww. przepisem ustawy,

a jednocześnie

- ukończyły ww. studia w nieprzekraczalnym terminie **do dnia 31 października 2007 r.**,

to począwszy od dnia uzyskania dyplomu ukończenia studiów i bez względu na ukończoną podczas studiów specjalność mogą wykonywać zawód pracownika socjalnego.

Przepis dotyczy zatem **aspirantów pracy socjalnej**, którzy kontynuowali ww. studia w dniu wejścia w życie nowej ustawy o pomocy społecznej, tj. w dniu 1 maja 2004 r. i uzyskali dyplom ukończenia tych studiów w okresie od dnia 2 maja 2004 r. do dnia 31 października 2007 r. Osoby te począwszy od dnia uzyskania dyplomu zachowują **bezterminowo** prawo do wykonywania zawodu pracownika socjalnego, na zasadach praw nabytych.

Niezależnie od stażu pracy w zawodzie, zmiany miejsc zatrudnienia, przerw w zatrudnieniu, a nawet braku stażu pracy w zawodzie, na podstawie obecnie obowiązujących przepisów ustawy o pomocy społecznej absolwenci ww. studiów posiadają **nieograniczone terminem prawo** do wykonywania zawodu pracownika socjalnego, podejmowania zatrudnienia na tym stanowisku oraz awansu zawodowego.

W przypadku nabycia uprawnień na podstawie ww. przepisu ustawy, aby podjąć zatrudnienie na stanowisku pracownika socjalnego absolwent przedmiotowych studiów nie jest ponadto zobowiązany spełnić dodatkowych warunków związanych z koniecznością uzupełnienia już posiadanego wykształcenia.

Uwaga: Przepis ten nie odnosi się do osób zatrudnionych na stanowisku aspiranta pracy socjalnej, które podjęły pracę na stanowisku aspiranta pracy socjalnej już po wejściu w życie przepisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, tj. po dniu 01 maja 2004 r.

Art. 156 ust. 5

„ 5. Osoby zatrudnione przed dniem wejścia w życie ustawy na stanowisku aspiranta pracy socjalnej, które w okresie 5,5 roku od dnia wejścia w życie ustawy ukończą studia wyższe magisterskie na kierunkach: pedagogika, psychologia, politologia lub socjologia, mogą wykonywać zawód pracownika socjalnego.”

Osoby, które przed dniem wejścia w życie ww. ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, tj. **przed dniem 1 maja 2004 r. były zatrudnione na stanowisku aspiranta pracy socjalnej**, o ile:

- w dniu **1 maja 2004 r. kontynuowały studia magisterskie** na kierunkach wskazanych przepisem ust. 5,

a jednocześnie

- ukończyły studia w nieprzekraczalnym terminie do dnia **31 października 2009 r.**,

począwszy od dnia uzyskania dyplomu ukończenia studiów i bez względu na ukończoną podczas studiów specjalność mogą wykonywać zawód pracownika socjalnego. Osoby te począwszy od dnia uzyskania dyplomu zachowują **bezterminowo** prawo do wykonywania zawodu pracownika socjalnego, na zasadach praw nabytych.

Niezależnie od stażu pracy w zawodzie, zmiany miejsc zatrudnienia, przerw w zatrudnieniu, a nawet braku stażu pracy w zawodzie, na podstawie obecnie obowiązujących przepisów ustawy o pomocy społecznej absolwenci ww. studiów mają **nieograniczone terminem prawo** do wykonywania zawodu pracownika socjalnego, podejmowania zatrudnienia na tym stanowisku oraz awansu zawodowego.

W przypadku nabycia uprawnień na podstawie ww. przepisu ustawy, aby podjąć zatrudnienie na stanowisku pracownika socjalnego absolwent przedmiotowych studiów nie jest ponadto zobowiązany spełnić dodatkowych warunków związanych z koniecznością uzupełnienia już posiadanego wykształcenia.

Uwaga: Przepis ten nie odnosi się do osób zatrudnionych na stanowisku aspiranta pracy socjalnej, które podjęły pracę na stanowisku aspiranta pracy socjalnej już po wejściu w życie przepisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, tj. po dniu 1 maja 2004 r.

INFORMACJE DODATKOWE:

Zawód pracownika socjalnego w Polsce jest zawodem regulowanym, podlegającym szczególnym uregulowaniom prawnym w zakresie dopuszczenia do jego wykonywania. Określenie uprawnień do wykonywania zawodu pracownika socjalnego wynika wyłącznie i wprost z przepisów ustawy o pomocy społecznej. **Na stanowisku pracownika socjalnego nie można było, jak i nie można obecnie zatrudnić zarówno osoby dopiero rozpoczynającej studia wyższe lub kontynuującej studia, jak również absolwentów szkół wyższych, którzy nie spełniają wymogów kwalifikacyjnych do wykonywania zawodu pracownika socjalnego, określonych przepisami ustawy o pomocy społecznej.**

Osoby, które nie posiadają kwalifikacji wskazanych w ustawie o pomocy społecznej nie mogą być zatrudnione na stanowisku pracownika socjalnego i wykonywać jego zadań, w tym w szczególności przeprowadzać rodzinnych wywiadów środowiskowych (art. 107) oraz na tej podstawie ustalać czy proponować formy pomocy jak również zawierać kontrakt socjalny z osobą lub rodziną (art. 108). Zgodnie z obowiązującymi przepisami *ustawy o pomocy społecznej* wywiady środowiskowe, praca socjalna jak i zawieranie kontraktu socjalnego należą do kompetencji pracownika socjalnego, natomiast inni pracownicy nie mają w tym zakresie stosownych uprawnień. W przypadku braku uprawnień do wykonywania zawodu i zatrudnienia na stanowisku pracownika socjalnego niezgodnie z wymaganiami

kwalifikacjami, brak jest ponadto podstaw prawnych do zastosowania przepisu *art. 156 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej* ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r., poz. 1507, z późn. zm.), odnoszącego się do zachowania uprawnienia do wykonywania tego zawodu na zasadach praw nabytych, jak i do zastosowania innych przepisów ustawy. Osoby nie posiadające prawa do zatrudnienia na stanowisku pracownika socjalnego nie mogą pracować na tym stanowisku, a fakt zatrudnienia niezgodnego z prawem nie powoduje z kolei nabycia przez pracownika uprawnień do dalszego zatrudnienia w zawodzie. **Oznacza to ponadto brak podstaw prawnych do zaliczenia okresu, w którym pracownik był zatrudniony na stanowisku pracownika socjalnego niezgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o pomocy społecznej, do stażu pracy wymaganego do podjęcia szkolenia I lub II stopnia specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny.**

Osoba zatrudniona na stanowisku pracownika socjalnego niezgodnie z prawem, tj. osoba która nie posiada uprawnień do wykonywania tego zawodu nie może przystąpić do szkolenia specjalizującego w tym zawodzie.

Staż pracy na stanowisku pracownika socjalnego dotyczy wyłącznie okresu/okresów zatrudnienia w oparciu o zgodność z przepisami ustawy o pomocy społecznej, z jednoczesnym uwzględnieniem daty wprowadzenia i obowiązywania danego przepisu.

Uzyskanie specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej w toku studiów podyplomowych nie jest równoważne z nabyciem kwalifikacji pracownika socjalnego. Specjalizacja z zakresu organizacji pomocy społecznej jest przeznaczona dla osób, które mają zamiar ubiegać się o kierowanie jednostką organizacyjną pomocy społecznej (*art. 122 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej*) i nie dotyczy uprawnień pracownika socjalnego.

Uprawnień do wykonywania zawodu pracownika socjalnego nie można nabyć poprzez ukończenie studiów podyplomowych, kursów oraz szkoleń. Jak wynika z treści przepisów ustawy o pomocy społecznej, żadne studia podyplomowe, kursy i szkolenia - nie zostały wskazane jako równoważne z takimi uprawnieniami.